

249. Bijbelstudie over DE SAMARITANEN ORANG-ORANG SAMARIA HASHOMRONIM השומרונים

Deel 3: De Samaritaanse Tempel

Het vorige deel van deze studiereeks eindigde met de mededeling in **אֶזְרָא** Ez'ra [Ezra] 4:24, dat het werk aan de tempel in Jeruzalem werd stilgelegd. en dat dit zo bleef tot het tweede regeringsjaar van koning Darius [Dar'yavesh] van Perzië. Voordat we echter verder kunnen gaan met hoofdstuk 5, moeten we eerst nader ingaan op de vragen, die de rest van hoofdstuk 4 bij ons heeft opgeroepen. Zo lasen we in de verzen 4 en 5, dat de vijanden van Juda al in de tijd dat koning Cyrus [Koresh] over Perzië regeerde, begonnen waren, het moreel van de teruggekeerde Judeeërs te ondermijnen door hen te ontmoedigen en bang te maken, en dat ze zelfs raadgevers van de koning omkochten om hem ertoe over te halen, de herbouw van de tempel stop te zetten. In vers 6 dienden zij een schriftelijke aanklacht tegen de inwoners van Juda en Jeruzalem in bij koning Xerxes [Achash'verosh], en in vers 7 stuurden enkele met naam genoemde Samaritaanse bestuurders een brief naar koning Artaxerxes [Ar'tach'shastā], waarin zij bezwaar maakten tegen de herbouw van Jeruzalem en ook deze keer met succes! De koning trapte erin en liet de bouwwerkzaamheden inderdaad stopzetten. In vers 24 staat, dat dit zo bleef tot het tweede jaar van Darius. Als we dit zo achter elkaar lezen, dan lijkt de volgorde van de Perzische koningen eerst Cyrus en dan Xerxes, daarna Artaxerxes en tenslotte Darius te zijn, maar dat klopt historisch niet! De juiste chronologische volgorde was: Cyrus de Grote (550-530 v.g.t.), Cambyses II (530-522 v.g.t.), Smerdis (522 v.g.t.), Darius I (522-485 v.g.t.), Xerxes I (485-465 v.g.t.), Artaxerxes I (465-424 v.g.t.), Xerxes II (424 v.g.t.), Sogdianus (424-423 v.g.t.), Darius II (423-404 v.g.t.), Artaxerxes II (404-358 v.g.t.), Artaxerxes III (358-338 v.g.t.), Arses (338-336 v.g.t.) en Darius III (336-330 v.g.t.). De eerste vraag, die hierbij opkomt, is dan natuurlijk, of met die koning Darius in vers 24 misschien Darius II bedoeld zou kunnen zijn, die pas na Xerxes en Artaxerxes regeerde, maar er is sterk historisch, archeologisch en Schriftuurlijk bewijs, dat de tempel reeds onder Darius I is herbouwd. Zoals we straks zullen zien wordt in de verzen 3 en 6 van hoofdstuk 5 een zekere Tattenai, ofwel in het Akkadisch Tātannu genoemd, de Perzische gouverneur van de provincie Trans-Eufraat. Archeologen hebben kleitabletten met spijkerschrift uit de regeerperiode van koning Darius I gevonden, waarop deze zelfde Tātannu inderdaad als de landvoogd van het gebied Ebir-Nari [achter de rivier] wordt beschreven, die daar de belasting in ontvangst nam. Deze kleitablet (VAT 4956, Berlijn), ook wel Tātannu-inscriptie naamd, is gedateerd op 5 juni 502 v.g.t., het twintigste regeringsjaar van koning Darius I.

Als de herbouw van de tempel dus met goedkeuring van Darius I werd hervat, dan rijst natuurlijk wel de tweede vraag, welke Perzische koning dit dan daarvoor verboden had. Artaxerxes, zoals in Ezra 4 staat, kan het dus niet geweest zijn, en dus blijven slechts Cambyses of Smerdis over. Wie van de twee heeft de herbouw van de tempel dan tegen gehouden? Ik denk allebei, want in Ezra 4:4-5 staat immers: *“Vanaf de tijd dat koning Cyrus [Koresh] over Perzië regeerde tot onder de regering van koning Darius [Dar'yavesh]...”*
Bahasa Indonesia: *“Selama masa Kores, raja Persia bahkan sampai pemerintahan Darius, raja Persia.”* Maar als Cambyses en Smerdis historisch gezien de twee koningen tussen Cyrus en Darius waren, waarom worden ze dan in vers 6 Xerxes en in vers 7 Artaxerxes genoemd?

De klassieke verklaring is, dat vroegere uitleggers dachten, dat dit troonnamen of titels van deze koningen zouden zijn, maar Cambyses en Smerdis werden in de geschiedenis nooit Xerxes en Artaxerxes genoemd, niet in officiële Perzische documenten en inscripties en ook niet in de Griekse geschiedschrijving. Waarom worden deze namen dan wel in het vierde hoofdstuk van Ezra genoemd? Wel, dat komt, omdat de schrijver in de verzen 6 en 7 een thematische “flashforward” maakt, een sprong vooruit in de tijd, om daarmee aan te tonen,

dat de vijanden van de Joden zelfs na de voltooiing van de tempel nog doorgingen met dwarsbomen om te verhinderen, dat de stadsmuur gebouwd zou worden. Wat ik daarmee wil zeggen is, dat onder Cambyses en Smerdis de herbouw van de tempel was stilgelegd, en pas door Darius werd hervat, maar dat na hem Xerxes en Artaxerxes werden benaderd om de herbouw van de stadsmuur en de poorten te verbieden, want als wij de brief aan Artaxerxes en zijn antwoord in de verzen 7 t/m 23 goed lezen, dan zien wij, dat de tempel daarin helemaal niet wordt genoemd, want die stond in die tijd al tientallen jaren overeind en was al lang in gebruik. Rechum, de landvoogd van Samaria en zijn handlangers schreven in vers 12, dat de Joden die opstandige en gevaarlijke stad aan het herbouwen zijn en daarna geen belasting meer zouden betalen. Daarop reageerde de koning in vers 21 met het bevel, de herstelwerkzaamheden tot nader order te staken. Aan de hand van deze briefwisseling, die dus in latere tijden plaats vond, wilde de schrijver van Ezra 4 aantonen, dat de vijandigheid van de Samaritaanse gouverneur en zijn opvolgers niet tijdens de regering van Darius stopte, maar daarna nog generaties lang doorging. Als we de zijsprong van vers 6 tot vers 23 even buiten beschouwing laten en na vers 5 meteen in vers 24 verder lezen, waar de schrijver de draad weer oppakt, dan zien we dat beide verzen chronologisch bij elkaar aansluiten: *“Vanaf de tijd dat koning Cyrus [Kores] over Perzië regeerde tot onder de regering van koning Darius [Dar'yavesh] probeerde de bevolking van het land het moreel van de Judeeërs te ondermijnen en hen bang te maken, om hen af te houden van de bouw. Ze kochten zelfs raadgevers om opdat die de plannen van de Judeeërs zouden vrijdelen. Het werk aan de tempel van G'd in Jeruzalem werd stilgelegd, en daarin kwam geen verandering tot het tweede regeringsjaar van koning Darius [Dar'yavesh] van Perzië!”* (NBV). **Bahasa Indonesia:** *“Lalu rakyat negeri itu melemahkan tangan orang-orang Yehuda, dan menakut-nakuti mereka dalam membangun. Dan mereka menyewa para penasihat untuk melawan orang-orang Yehuda agar menggagalkan rancangan mereka selama masa Kores, raja Persia bahkan sampai pemerintahan Darius, raja Persia. lalu berhentilah pekerjaan rumah Elohim yang di Yerusalem. Demikianlah hal itu terhenti sampai tahun kedua pada masa pemerintahan Darius, raja Persia!”*

Haggai en Zacharia

Met hun aanhoudende lastercampagnes waren de vijanden van Juda, de heidense bestuurders van Samaria en hun ambtenaren, die door Joodse commentatoren en sommige vertalers doorgaans als “de Samaritanen” worden aangeduid, er blijkbaar in geslaagd, de herbouw van de tempel jarenlang te dwarsbomen en uiteindelijk door middel van een koninklijk besluit zelfs het volledige stilleggen van de werkzaamheden af te dwingen. Ondertussen gingen de Joden wel door met het bouwen van hun eigen huizen totdat de Eeuwige in het jaar 520 v.g.t. twee profeten zond om hen te laten inzien dat dit niet in overeenstemming was met Zijn wil: *“Toen begonnen de profeten Chagai [Haggai] en Z'charya [Zacharia], de kleinzoon van Ido [Iddo], in opdracht van de G'd van Israël te profeteren tegen de Judeeërs die in Juda en in Jeruzalem woonden!”* (אֶזְרָא Ez'ra [Ezra] 5:1, NBV). **Bahasa Indonesia:** *“Dan Nabi Hagai dan Zakharia anak Ido, para nabi itu, bernubuat terhadap orang-orang Yahudi di Yehuda dan di Yerusalem dalam Nama Elohim Israel, yang menaungi mereka!”*

De profeten moesten het volk en zijn leiders aanmoedigen, hun angst voor represailles te overwinnen en volledig te vertrouwen op G'ds bescherming als zij de bouwwerkzaamheden op Zijn bevel zouden hervatten: *“In het tweede regeringsjaar van koning Darius [Dar'yavesh], op de eerste dag van de zesde maand, richtte de Eeuwige zich bij monde van de profeet Chagai [Haggai] tot Z'rubavel [Zerubbabel], zoon van Sh'al'ti'el [Sealtiel] en gouverneur van Yehuda [Juda], en tot Y'hoshua [Jozua], zoon van Y'hotzadaq [Josadak] en hogepriester: Dit zegt de Eeuwige Tz'vaot [de Heer van de hemelse machten]: Dit volk beweert dat de tijd nog niet gekomen is om de tempel van de Eeuwige weer op te bouwen. Maar, zo sprak de Eeuwige bij monde van de profeet Chagai, is de tijd dan wel gekomen om zelf in mooi afgewerkte huizen te wonen? En dat terwijl Mijn huis nog een ruïne is! Nu dan - dit zegt de Eeuwige Tz'vaot [de Heer van de hemelse machten]: Welke weg zijn jullie ingeslagen? Denk toch na! (...) Ga naar de bergen, haal daar hout en bouw Mijn huis weer op. Met vreugde zal Ik het aanvaarden en er Mij in al Mijn luister tonen - zegt de Eeuwige!”* (Chagai [Haggai] 1:1-

5 en 8, NBV). **Bahasa Indonesia:** “Pada tahun kedua pemerintahan Raja Darius, pada bulan keenam, pada hari pertama bulan itu, datanglah firman Tuhan melalui Nabi Hagai kepada Zerubabel anak Sealtiel, gubernur Yehuda, dan kepada Yosua anak Imam Besar Yozadak, yang berkata: Beginilah Tuhan Tsebaot berfirman, ketika mengatakan: Bangsa ini berkata: Waktunya belum tiba, yaitu waktu untuk bait Tuhan dibangun. Dan datanglah firman Tuhan melalui Nabi Hagai, yang mengatakan, Apakah sekarang waktunya bagi kamu untuk berdiam di dalam rumahrumahmu yang beratap, tetapi bait ini tersia-sia? Maka sekarang, beginilah Tuhan Tsebaot berfirman: Arahkanlah hatimu pada jalan-jalanmu. (...) Dakilah gunung itu dan bawalah kayu dan bangunlah bait itu, maka Aku akan berkenan kepadanya, dan Aku akan dimuliakan, Tuhan berfirman!” De Eeuwige riep Zijn volk op om der herbouw van Zijn huis, dat nog steeds in puin lag, op de eerste plaats te zetten.

De Joden en hun leiders gaven met diep ontzag hieraan gehoor: “Z’rubavel [Zerubbabel], zoon van Sh’al’ti’el [Sealtiel], en Y’hoshua [Jozua], zoon van Y’hotzadaq [Josadak] en hogepriester, en wie er van het volk nog over waren, luisterden naar de oproep die de Eeuwige, hun G’d, had gedaan; ze luisterden naar de woorden van de profeet Chagai [Haggai], die door de Eeuwige, hun G’d, gezonden was. En het volk werd vervuld van vrees voor de Eeuwige. Maar Chagai, de bode van de Eeuwige, zei in opdracht van de Eeuwige tot het volk: Ik ben bij jullie - spreekt de Eeuwige! Zo zette de Eeuwige Z’rubavel, zoon van Sh’al’ti’el en gouverneur van Juda, en Y’hoshua, zoon van Y’hotzadaq en hogepriester, en wie er van het volk nog over waren, ertoe aan te beginnen met het herstel van de tempel van de Eeuwige Tz’vaot [de Heer van de hemelse machten], hun G’d. Ze gingen aan het werk op de vierentwintigste dag van de zesde maand!” (Chagai [Haggai] 1:12-15, NBV). **Bahasa Indonesia:** “Kemudian Zerubabel anak Sealtiel, dan Yosua anak Imam Besar Yozadak, serta semua sisa bangsa itu, menaati suara Tuhan, Elohim mereka, dan perkataan Nabi Hagai, karena Tuhan, Elohim mereka, telah mengutusnyanya. Dan bangsa itu gentar di hadapan Tuhan. Dan Hagai, utusan Tuhan, mengucapkan pesan Tuhan kepada bangsa itu, dengan berkata: Aku bersamamu, firman Tuhan. Dan Tuhan telah mengobarkan semangat Zerubabel anak Sealtiel, gubernur Yehuda, dan semangat Yosua anak Yozadak, Imam Besar, dan semangat seluruh sisa bangsa itu. Dan mereka datang dan terus mengerjakan bait Tuhan Tsebaot, Elohim mereka, pada hari kedua puluh empat bulan keenam, pada tahun kedua pemerintahan Raja Darius!”

Door de woorden van de profeet kwam het volk tot inzicht en kregen de Joodse leiders de moed om de herbouw weer te hervatten: “Daarop hervatten Z’rubavel [Zerubbabel], de zoon van Sh’al’ti’el [Sealtiel], en Yeshua [Jesua], de zoon van Yotzadaq [Josadak], de bouw van de tempel van G’d in Jeruzalem. Ze kregen daarbij de steun van G’d’s profeten.” (Ezra [Ezra] 5:2, NBV). **Bahasa Indonesia:** “Kemudian bangkitlah Zerubabel anak Sealtiel, dan Yesua anak Yozadak, dan mulai membangun bait Elohim yang ada di Yerusalem. Dan bersama mereka para nabi Elohim membantun!”

Dat was op de vierentwintigste dag van de zesde maand in het jaar 520 v.g.t. en precies vijf maanden later werd door de tweede profeet bevestigd, dat Z’rubavel de herbouw ook zal voltooien: “Op de vierentwintigste dag van de elfde maand, de maand Sh’vat [Sebat], in het tweede regeringsjaar van Darius [Dar’yavesh], richtte de Eeuwige zich tot de profeet Z’charya [Zacharia], de zoon van B’rech’yahu [Berechja], de zoon van Ido [Iddo]. Dit is zijn relaas. Vannacht had ik een visioen...” (Z’charya [Zacharia] 1:7-8a, NBV). **Bahasa Indonesia:** “Pada hari kedua puluh empat bulan kesebelas, yaitu bulan Shebat, dalam tahun kedua pemerintahan Darius, datanglah firman Tuhan kepada Nabi Zakharia anak Berekhya anak Ido, dengan mengatakan: Malam itu aku melihat...” Hierna volgt een uitgebreide beschrijving van het visioen, dat in totaal acht onderdelen vol symboliek over het herstel van Jeruzalem, de herbouw van de tempel en G’d’s bescherming voor Zijn volk bevat. Het vijfde onderdeel is een letterlijke aansporing om de herbouw te voltooien: “De engel die met mij sprak kwam terug en wekte mij zoals je iemand wekt uit een diepe slaap. (...) Toen zei hij: Luister, dit zegt de Eeuwige over Z’rubavel [Zerubbabel]: Niet door eigen kracht of macht zal hij slagen - zegt de Eeuwige Tz’vaot [de Heer van de hemelse machten] - maar met de hulp van Mijn Geest. Voor Z’rubavel verandert zelfs de hoogste berg in een vlakte; onder luid gejuich zal hij de gevelsteen aandragen. Daarna richtte de Eeuwige Zich tot mij met de verzekering: Z’rubavel zal deze tempel eigenhandig voltooien, zoals hij hem eigenhandig heeft gegrondvest. Dan

zullen jullie inzien dat de Eeuwige Tz'vaot [de Heer van de hemelse machten] mij naar jullie gezonden heeft!" (Z'charya [Zacharia] 4:1 en 6-9, NBV). **Bahasa Indonesia:** "Dan malaikat yang berbicara denganku itu telah datang lagi dan membangunkan aku, seperti seorang yang dibangunkan dari tidurnya. (...) Kemudian dia menjawab dan berkata kepadaku dengan mengatakan: Inilah firman Tuhan kepada Zerubabel, yang berkata: Bukan dengan kekuatan dan bukan dengan kuasa, tetapi dengan Roh-Ku, Tuhan Tsebaot berfirman. Siapakah engkau, hai gunung yang besar? Di hadapan Zerubabel, bagaikan tanah rata! Dan dia akan mengeluarkan batu penjuru utama, dengan seruan baginya: Yang berkenan! Yang berkenan! Dan datanglah firman Tuhan kepadaku, dengan mengatakan: Kedua tangan Zerubabel telah meletakkan dasar bait ini, dan kedua tangannya akan menyelesaikannya. Dan engkau akan mengetahui bahwa Tuhan Tsebaot telah mengutus aku kepadamu!" De profeet benadrukte, dat het niet door kracht of geweld zou gebeuren, maar door G'ds geest; dat het dus geen daad van burgerlijke ongehoorzaamheid was, maar het stellen van G'ds autoriteit boven een menselijk verbod.

Tattenai, de stadhouder van Trans-Eufraat

Dit kwam de reeds eerder genoemde Perzische stadhouder ten westen van de Eufraat, Tattenai, wiens Akkadische naam Tāttannu en titel op een kleitablet was gevonden, ter ore. Hij was een rechtvaardige bestuurder en over het algemeen heel vriendelijk tegenover de Joden. In plaats van het werk met geweld te stoppen, handelde hij strikt volgens de regels door de zaak ter plekke netjes te onderzoeken en daarna te overleggen met de koning. Zijn reis naar Jeruzalem was een poging om de oplopende spanningen tussen de beide aan hem ondergeschikte provincies Shamrayn Medinata [Samaria] en Yehud Medinata [Juda] te verminderen: "Kort daarna kwamen Tat'nai [Tattenai], de gouverneur van de provincie Trans-Eufraat, en Sh'tar Boz'nai [Setar-Boznai] met hun ambtgenoten naar hen toe, en vroegen: Wie heeft u bevel gegeven deze tempel te herbouwen, dit heiligdom te voltooien? Ook vroegen ze: Hoe heten de mannen die hier aan het bouwen zijn? Maar hun G'd waakte over de oudsten van de Judeeërs: ze werden niet gedwongen het werk stil te leggen voordat er aan Darius [Dar'yavesh] zou zijn gerapporteerd en er een schriftelijk antwoord zou zijn ontvangen. Afschrift van de brief die Tat'nai, de gouverneur van de provincie Trans-Eufraat, en Sh'tar Boz'nai, en diens ambtgenoten, bestuurders van de genoemde provincie, aan koning Darius hebben gezonden. Het bericht aan hem luidde als volgt: Aan Darius, de koning: alle goeds! Het zij de koning bekend dat wij naar de provincie Juda zijn gegaan, naar de tempel van de grote G'd. Die tempel wordt opgetrokken van steenblokken, en in de muren worden balken gelegd. Het werk wordt zorgvuldig uitgevoerd en vordert gestaag. Wij hebben de oudsten gevraagd wie hun het bevel had gegeven tot de bouw van de tempel en de voltooiing van het heiligdom. Ook hebben wij hun namen gevraagd, zodat we, te uwer informatie, de namen van de leiders schriftelijk konden vastleggen. Dit was hun antwoord: Wij zijn dienaren van de G'd van de hemel en de aarde, en wij herstellen de tempel die reeds vele jaren geleden werd gebouwd; een groot koning van Israël heeft de bouw ervan destijds voltooid. Maar omdat onze voorouders de G'd van de hemel hebben vertoerd, heeft Hij hen aan de koning van Babylonië, de Chaldeeër Nebukadnessar, uitgeleverd. Hij heeft deze tempel verwoest en het volk in ballingschap naar Babylonië weggevoerd. Koning Cyrus [Koresh] van Babylonië echter heeft in zijn eerste regeringsjaar bevel gegeven de tempel van G'd te herbouwen. Ook de gouden en zilveren voorwerpen die Nebukadnessar uit G'ds heiligdom in Jeruzalem had weggenomen en naar het heiligdom in Babel had gebracht, zijn door koning Cyrus daar weer vandaan gehaald en aan een zekere Shesh'batzar [Sesbassar] gegeven, die door hem was aangesteld als gouverneur. Hij zei hem: Neem deze voorwerpen en zet ze terug in het heiligdom van Jeruzalem. Zorg ervoor dat G'ds tempel op zijn vroegere plaats herbouwd wordt. Genoemde Shesh'batzar is hier gekomen en heeft de fundamenteën gelegd van G'ds tempel in Jeruzalem, en van toen af aan tot nu toe is eraan gebouwd, maar hij is nog niet gereed. Welnu, als het de koning behaagt, laat hij dan in Babylonië een onderzoek instellen in de koninklijke archieven naar de vraag of het werkelijk zo is dat koning Cyrus bevel heeft gegeven om deze tempel van G'd in Jeruzalem op te bouwen. Laat hij ons vervolgens op de hoogte brengen van zijn wil in dezen!" (אֶזְרָא Ez'ra [Ezra] 5:3-17, NBV). **Bahasa Indonesia:** "Pada waktu itu Tatnai, gubernur provinsi di seberang sungai itu, dan

Shetar Bosnai serta para sahabatnya datang dan mengatakan hal ini kepada mereka: Siapakah yang memberi perintah kepadamu untuk membangun bait ini dan menyelesaikan bangunan ini? Lalu kami berbicara kepada mereka, seperti ini: Siapakah mereka, nama orang-orang yang mendirikan bangunan ini? Tetapi mata Elohim mereka tertuju kepada tua-tua orang Yahudi, dan mereka tidak dapat menghentikannya hingga laporan itu sampai kepada Darius. Dan kemudian mereka mengirim kembali surat mengenai hal ini. Salinan surat yang Tatnai, gubernur provinsi di seberang sungai itu, dan Shetar-Boznai, serta sahabat-sahabatnya, yaitu para pejabat di provinsi seberang sungai itu, mengirimkannya kepada Raja Darius. Mereka mengirim sepucuk surat kepadanya dan inilah yang tertulis di dalamnya: Kepada Raja Darius. Salam semuanya! Biarlah diketahui oleh raja bahwa kami pergi ke provinsi Yehuda, ke bait Elohim Yang Mahaagung, dan bait ini sedang dibangun dengan batu-batu yang besar, dan kayu dilapiskan pada dinding, dan pekerjaan itu dikerjakan dengan saksama dan berhasil di tangan mereka. Dan kami bertanya kepada tua-tua itu dan mengatakan hal ini kepada mereka: Siapakah yang memberi perintah kepadamu untuk membangun kembali bait ini, dan menyelesaikan bangunan ini? Kami juga menanyakan nama-nama mereka, untuk memberitahukannya kepadamu, sehingga kami dapat mencatat nama orang-orang yang menjadi kepala mereka. Dan beginilah perkataan yang mereka balikkan kepada kami, sambil mengatakan: Kami adalah hamba-hamba Elohim surga dan bumi, dan kami sedang membangun rumah, yang dibangun bertahun-tahun sebelumnya, dan raja Israel yang agung mendirikan dan menyelesaikannya. Namun karena leluhur kami membangkitkan murka Elohim surga, maka Dia menyerahkan mereka ke dalam tangan Nebukadnezar, raja Babilon, orang Kasdim, dan dia merusak bait ini, dan membuang penduduknya ke Babilon. Tetapi pada tahun pertama zaman Koresh, raja Babilon; Raja Koresh memberikan perintah untuk membangun bait Elohim ini. Dan juga perkakas yang dari emas dan perak yang ada di bait Elohim, yang telah Nebukadnezar ambil dari tempat suci yang ada di Yerusalem lalu ia membawanya ke kuil yang ada di Babilon, Raja Koresh mengambilnya dari kuil yang ada di Babilon, kemudian semua itu diserahkan kepada seorang yang bernama Sesbazar, yang telah dia angkat menjadi gubernur. Dan dia berkata kepadanya: Bawalah perkakas-perkakas ini, pergilah, simpanlah itu di tempat suci yang ada di Yerusalem, dan biarlah bait Elohim dibangun di tempatnya! Kemudian, Sesbazar ini datang, ia meletakkan fondasi bait Elohim yang ada di Yerusalem. Dan sejak itu selanjutnya, bahkan sampai sekarang, meski dibangun, namun belum terselesaikan. Oleh sebab itu, jika dianggap baik oleh raja, maka kiranya diselidiki di dalam perbendaharaan istana raja di sana, di Babilon, apakah pernah terjadi bahwa keputusan dikeluarkan dari Raja Koresh untuk membangun bait Elohim ini di Yerusalem. Dan biarlah kehendak raja mengenai perkara ini dikirimkan kepada kami!"

De voltooiing van de tempelbouw

In vers 1 van hoofdstuk 6 liet koning Darius in de Babylonische archieven zoeken naar de rol met het decreet van koning Cyrus, dat volgens vers 2 in de burcht van Achmeta, ook bekend als Ekbatana, de oude hoofdstad van de Meden en zomerverblijf van de Perzische koningen, werd gevonden. De rol bevestigde hetgeen de Joodse leiders aan Tat'nai [Tattenai] hadden gezegd en op grond daarvan verleende Darius hen toestemming om de bouw van de tempel te hervatten en gaf de Perzische landvoogd van het hele gebied ten westen van de Eufraat het uitdrukkelijke bevel om de Joden daarbij niet meer lastig te vallen, maar hen daarentegen juist te helpen en van al het nodige te voorzien, zowel financieel alsook materieel. Hij sloot zijn schrijven af met strenge strafmaatregelen voor hen, die zijn bevel zouden overtreden. Zo ging in het jaar 516 v.g.t. de profetie van Z'charya [Zacharia] in vervulling, dat Z'rubavel [Zerubbabel] de herbouw van G'ds tempel zou voltooiën: "Tat'nai [Tattenai], de gouverneur van de provincie Trans-Eufraat, Sh'tar Boz'nai [Setar-Boznai] en hun ambtgenoten voerden nauwgezet uit wat koning Darius [Dar'yavesh] bevolen had. De oudsten van de Judeeërs vorderden gestaag met de bouw, dankzij het optreden van de profeet Chagai [Haggai] en van Z'charya [Zacharia], de kleinzoon van Ido [Iddo]. Zij voltooiden de tempelbouw zoals de G'd van Israël en de Perzische koningen Cyrus, Darius en Artaxerxes bevolen hadden. In het zesde regeringsjaar van koning Darius, op de derde dag van de maand Adar, was de tempel gereed!" (אֶזְרָא Ez'ra [Ezra] 6:13-15, NBV). **Bahasa Indonesia:** "Kemudian Tatnai, gubernur

provinci seberang sungai itu, Shetar-Boznai dan sahabat-sahabatnya, melaksanakan dengan saksama, sesuai dengan apa yang telah Raja Darius kirim. Dan tua-tua Yahudi terus membangun dan berhasil karena nubuat Nabi Hagai dan Nabi Zakharia anak Ido. Dan mereka membangun dan menyelesaikannya sesuai perintah Elohim Israel, dan sesuai dengan perintah Koresh, dan Darius, dan Artahsasta, raja-raja Persia. Dan bait itu diselesaikan pada hari yang ketiga bulan Adar, yakni pada tahun yang keenam zaman pemerintahan Raja Darius!"

De tweede Aliya onder Ezra

Achtenvijftig jaar later, in het jaar 458 v.g.t., vond de tweede fase van de terugkeer van G'ds volk uit de ballingschap onder leiding van Ez'ra [Ezra] plaats: *"Deze Ez'ra was een schrijver, goed onderlegd in de wet van Moshe [Mozes], de wet die de Eeuwige, de G'd van Israël, heeft gegeven, en hij werd door de Eeuwige, zijn G'd, beschermd, waardoor de koning hem alles toestond wat hij verlangde. Een aantal priesters, Levieten, tempelzangers, poortwachters, tempelknechten en andere Israëlieten reisde met hem mee naar Jeruzalem. Het was in het zevende regeringsjaar van koning Artaxerxes [Ar'tach'shasta], en ze kwamen aan in de vijfde maand van dat jaar. Ez'ra was volgens plan uit Babylonië vertrokken op de eerste dag van de eerste maand, en op de eerste dag van de vijfde maand kwam hij in Jeruzalem aan, want G'd bood hem onderweg bescherming!"* (אזרא Ez'ra [Ezra] 7:6-9, NBV). **Bahasa Indonesia:** *"Ezra itu pulang dari Babilon. Dia adalah seorang ahli kitab, mahir dalam torat Musa yang telah Tuhan, Elohim Israel karuniakan. Dan raja menganugerahkan kepadanya semua permintaannya, sebab tangan Tuhan, Elohimnya, menaungi dia. Dan berangkatlah ke Yerusalem orang-orang Israel, dan beberapa imam, dan orang Lewi, dan pemuji, dan para penjaga pintu gerbang, serta hamba-hamba bait suci pada tahun ketujuh zaman Raja Artahsasta. Lalu ia tiba di Yerusalem pada bulan kelima, yakni pada tahun ketujuh zaman raja itu. Sebab pada tanggal satu bulan pertama dia mengawali langkah dari Babilon dan pada tanggal satu bulan kelima dia tiba di Yerusalem, sebab tangan Elohimnya yang baik menaunginya!"*

De uitdrukking "een aantal" of "sommigen" in vers 7 staat trouwens niet in de Hebreeuwse grondtekst, maar is een invulling van de vertaler. Daarom staat dit in de Statenvertaling dan ook tussen haakjes, want zo lijkt het, alsof het slechts een klein groepje was, hetgeen echt niet het geval was. Dat het beslist geen kleine groep was, die met Ezra meereisde, blijkt namelijk uit de zeer uitgebreide namenlijst en de hoge aantallen, die in hoofdstuk 8 worden genoemd. Als we de aantallen volwassen mannen namelijk bij elkaar optellen, dan komen we in totaal op 1.496 mannen. Uit het feit, dat er in vers 21 van datzelfde hoofdstuk nadrukkelijk over hun kleine kinderen gesproken wordt, die met hen meereisden, blijkt overduidelijk, dat al deze mannen hun hele gezinnen hadden meegenomen, waardoor het totale aantal reizigers door historici op ongeveer 6.000 tot 7.000 mensen geschat wordt. Het door de vertalers gekozen "een aantal" of "sommigen" had dus beter "een groot aantal" of "velen" moeten zijn. Daarom is het altijd belangrijk, om tekst met tekst te vergelijken. Let ook op het woord "Israëlieten", waaruit blijkt, dat niet alleen mensen van de stammen Juda, Benjamin en Levi meereisden, maar ook leden van andere stammen.

Artaxerxes [Ar'tach'shasta], de koning van Perzië, die in vers 21 van hoofdstuk 4 nog de werkzaamheden om Jeruzalem ter herbouwen had verboden en liet stilleggen omdat hij naar de leugens van Rechum, de gouverneur van Samaria had geluisterd, was inmiddels blijkbaar positief van gedachte veranderd, want hij gaf de priester Ez'ra niet alleen de volmacht om in Jeruzalem orde op zaken te stellen, maar verleende ook aan iedereen, die in zijn koninkrijk tot het volk Israël behoorde de vrijheid, om met hem mee te mogen gaan: *"Hierbij bepaal ik dat elke priester, Leviet of andere Israëliet in mijn koninkrijk die voornemens is om met u naar Jeruzalem te gaan, vrij is zulks te doen!"* (אזרא Ez'ra [Ezra] 7:13, NBV). **Bahasa Indonesia:** *"Dariku telah dibuat suatu keputusan bahwa setiap orang dari bangsa Israel, dan para imam mereka, dan orang-orang Lewi di dalam kerajaanku, yang rela pergi ke Yerusalem, boleh pergi bersamamu!"* Dit stond zwart op wit in een brief, die de koning hem meegaf, waarin hij niet alleen Ez'ras bevoegdheden tot in het detail beschreef, zoals het aanstellen van rechters en magistraten die G'ds Wet moesten handhaven, maar ook het bevel

gaf, dat alle schatmeesters in de provincie Trans-Eufraat onverwijld alles moesten verstrekken waar Ez'ra om zou vragen. Wie niet gehoorzaamde, dreigde hij met hoge straffen (verzen 12-26). Daarnaast gaf de koning hem ook nog een enorme schat aan goud, zilver en kostbare voorwerpen voor de tempel in Jeruzalem mee, die op de vierde dag na aankomst door de priesters en levieten in de tempel werden gewogen om de totale waarde schriftelijk vast te leggen (hoofdstuk 8, vers 33 en 34). Daarna ging Ez'ra met zijn begeleiders naar de Perzische bestuurders van het gebied Ebir-nari [achter de rivier]: *“Zij gaven de bevelschriften van de koning aan zijn satrapen en gouverneurs in de provincie Trans-Eufraat, en die verleenden hun steun aan het volk en aan de tempel van G'd!”* (אֶזְרָא Ez'ra [Ezra] 8:36, NBV). **Bahasa Indonesia:** *“Dan mereka menyampaikan perintah raja kepada raja-raja wilayah dan para gubernur provinsi di seberang sungai itu. Dan orang-orang itu menyokong bangsa itu dan bait Elohim!”* Dat was in de vijfde maand, de maand Av, van het jaar 458 v.g.t., het zevende regeringsjaar van koning Artaxerxes [Ar'tach'shasta].

De derde Aliya onder Nehemia

De derde fase van de terugkeer vond dertien jaar later o.l.v. N'chem'ya [Nehemia] plaats, in 445 v.g.t., het twintigste jaar van Artaxerxes, die hem tot gouverneur van de provincie Yehud Medinata [Juda] benoemde: *“Het was in de maand Nisan, in het twintigste regeringsjaar van Artaxerxes [Ar'tach'shasta]. De wijn stond op tafel. Ik nam de wijn en bood die de koning aan. Nooit had hij iets op me aan te merken gehad, maar nu zei hij: Waarom kijk je zo somber, je bent toch niet ziek? Er is vast iets dat je dwarszit. Ik schrok hevig en zei: Majesteit, leef in eeuwigheid! Hoe zou ik niet somber zijn als de stad waar mijn voorouders begraven zijn, is verwoest en haar poorten in vlammen zijn opgegaan? Wat is dan je wens? vroeg de koning. Ik bad tot de G'd van de hemel, en antwoordde de koning: Als het de koning goeddunkt, en als u het mij, uw dienaar, toestaat, zend mij dan naar Juda, om de stad te herbouwen waar mijn voorouders begraven liggen. De koning - met zijn lievelingsvrouw aan zijn zijde - wilde weten hoe lang mijn reis zou duren en wanneer ik terug zou keren. Nadat ik de koning een tijdstip had genoemd, willigde hij mijn verzoek om te vertrekken in. En als het de koning goeddunkt, zo zei ik, laat men mij dan brieven meegeven voor de gouverneurs van de provincie Trans-Eufraat, opdat zij mij doorgang verlenen tot aan Juda. Ook verzocht ik om een brief voor Asaf, het hoofd van de koninklijke houtvesterijen, om mij hout te leveren voor de balken van de poorten van de tempelburcht, voor de stadsmuur en voor de woning waarin ik mijn intrek zou nemen. Omdat mijn G'd mij bescherming bood, gaf de koning mij de verlangde brieven. Toen ik bij de gouverneurs van de provincie Trans-Eufraat aankwam, overhandigde ik hun de brieven van de koning. De koning had mij een escorte van officieren en ruiters meegegeven. Toen Sanballat [San'valat] uit Beit-Choron en Toviya [Tobia], zijn Ammonitische dienaar, hoorden dat er iemand was gekomen die het welzijn van de Israëlieten wilde bevorderen, waren ze hierover zeer ontstemd. Zo kwam ik in Jeruzalem aan. Na drie dagen trok ik er met enkele mannen in de nacht op uit. Ik had niemand verteld welke plannen mijn G'd mij voor Jeruzalem had ingegeven, en het enige dier dat ik bij me had, was het dier waarop ik reed. Die nacht ging ik door de Dalpoort en langs de Drakenbron naar de Mestpoort, om de neergehaalde stadsmuren en de door vuur verteerde poorten te inspecteren. Ik ging door naar de Bronpoort en naar de Koningsvijver, waar mijn rijdier niet verder kon. Daarom klom ik die nacht door het Kidrondal omhoog om de muur te inspecteren, en door de Dalpoort keerde ik terug. De stadsbestuurders wisten niet waar ik heen was gegaan en wat ik aan het doen was, want de Joden, of ze nu priester waren, vooraanstaand burger, bestuurder of ambtenaar, had ik nog niets verteld. Maar nu zei ik tegen hen: U ziet in welke ellende wij verkeren: Jeruzalem ligt in puin en de poorten zijn in vlammen opgegaan. Laten we de stadsmuur weer opbouwen, zodat we niet langer het mikpunt van spot zijn. Ik vertelde hun dat mijn G'd mij bescherming geboden had, en ook bracht ik de woorden van de koning over. Laten we dan meteen met de herbouw beginnen, zeiden ze, en ze pakten het werk voortvarend aan. Toen San'valat [Sanballat] uit Beit-Choron, Toviya [Tobia], zijn Ammonitische dienaar, en de Arabier Geshem [Gesem] dit hoorden, begonnen zij ons uit te lachen en te beschimpen: Wat zijn jullie hier aan het doen? Komen jullie soms tegen de koning in opstand? Dit was mijn antwoord: Het is de G'd van de hemel die ons doet slagen. Wij, zijn dienaren,*

beginnen met de herbouw. U hoort niet in Jeruzalem, u kunt er geen rechten laten gelden, hier is niets dat aan u herinnert!” (נְחֵמְיָה N'chem'ya [Nehemia] 2:1-20, NBV). **Bahasa Indonesia:** “Dan terjadilah pada bulan Nisan, tahun kedua puluh pemerintahan Raja Artahsasta, anggur sudah disiapkan di hadapannya. Dan aku mengambil anggur serta menyajikannya kepada raja. Dan aku belum pernah sedih di hadapannya. Raja bertanya kepadaku: Mengapa mukamu murung, sedangkan engkau tidak sakit? Ini tiada lain, selain penderitaan batin! Lalu, aku menjadi sangat takut. Dan aku berkata kepada raja: Biarlah raja hidup selamanya! Bagaimana mukaku tidak murung ketika kota tempat pekuburan leluhurku telah hancur dan pintu-pintu gerbangnya terbakar api? Lalu raja berkata kepadaku: Untuk itu, apakah yang engkau usahakan? Maka aku berdoa kepada Elohim surgawi, dan aku berkata kepada raja: Jika hal ini baik bagi raja dan jika hambamu berkenan di hadapanmu, maka engkau dapat mengutus aku ke Yehuda, ke kota pekuburan leluhurku agar aku dapat membangunnya. Dan raja berkata kepadaku, permaisuri juga duduk di sampingnya: Berapa lama perjalananmu dan kapan engkau akan kembali? Maka raja berkenan dan mengutus aku, dan aku memberikannya suatu jangka waktu. Aku berkata kepada raja: Jika itu baik bagi raja, biarlah surat diberikan kepadaku bagi para gubernur di seberang sungai, agar mereka mengizinkan aku lewat sampai aku tiba di Yehuda. Juga sepucuk surat untuk Asaf, penjaga hutan raja agar ia memberikan kayu untuk membuat tiang-tiang pintu gerbang istana, yang ada pada istana, dan untuk tembok kota, dan rumah yang ke dalamnya aku akan masuk. Dan raja memberikannya kepadaku sesuai dengan tangan Elohimku yang baik atasku. Kemudian aku datang kepada gubernur-gubernur di seberang sungai dan memberikan kepada mereka surat raja. Dan raja mengutus beberapa perwira dan pasukan berkuda menyertai aku. Dan Sanbalat, orang Horon, dan Tobia seorang pelayan, orang Amon itu, mendengarnya. Dan hal itu sangat mengesalkan mereka bahwa telah datang seorang manusia untuk mengusahakan kesejahteraan bagi bani Israel. Maka aku tiba di Yerusalem dan berada di sana selama tiga hari. Dan aku bangun pada malam hari, aku dan beberapa orang bersamaku. Aku tidak memberitahukan kepada seorang pun apa yang telah Elohimku taruh dalam hatiku untuk melakukannya di Yerusalem. Dan tidak ada binatang lain padaku, kecuali binatang yang aku tanggungi. Dan aku keluar pada malam hari melalui gerbang Lembah, ke depan mata air Naga, dan menuju gerbang Sampah. Dan aku memeriksa dengan saksama tembok-tembok Yerusalem yang telah diruntuhkan dan pintu-pintu gerbangnya yang terbakar oleh api. Kemudian, aku meneruskan perjalananku ke gerbang Mata Air dan ke kolam raja. Tetapi tidak ada tempat bagi binatang yang kutanggung untuk melewatinya. Kemudian aku naik ke atas pada malam hari melalui sungai kecil dan memeriksa tembok itu dan berbelok kembali, dan masuk melalui gerbang Lembah, dan pulang. Para penguasa tidak mengetahui ke mana aku telah pergi dan apa yang telah aku perbuat. Aku pun belum memberitahukannya kepada orang Yehuda, atau kepada para imam, atau kepada para pemuka, atau kepada para penguasa, atau kepada sisanya yang memegang tugas itu. Kemudian aku berkata kepada mereka: Kamu melihat kesengsaraan yang kita alami, bagaimana Yerusalem telantar dan pintu-pintu gerbangnya terbakar oleh api. Datanglah dan marilah kita membangun tembok Yerusalem supaya kita tidak menjadi celan lagi. Kemudian aku memberitahukan kepada mereka tentang tangan Elohimku yang baik atas diriku dan juga perkataan raja yang telah dia katakan kepadaku. Dan mereka berkata: Marilah kita bangkit dan membangun. Lalu mereka menguatkan tangannya untuk hal yang baik itu. Tetapi ketika Sanbalat, orang Horon, dan Tobia, seorang pelayan, orang Amon itu, dan Geshem orang Arab, mendengar, maka mereka mengolok-olok dan menghina kami, dengan mengatakan: Kamu sedang melakukan apa? Apakah kamu akan memberontak melawan raja? Lalu aku menjawab dan berkata kepada mereka: Elohim surgawi, Dialah yang membuat kami berhasil, dan kami hamba-hamba-Nya akan bangkit dan membangun. Tetapi kamu tidak mempunyai bagian atau hak ataupun kenangan di Yerusalem!”

Vers 20 in de BasisBijbel: “Maar jullie horen hier niet thuis. Jullie hebben helemaal niets in Jeruzalem te zoeken!” Groot Nieuws Bijbel: “Jullie horen in Jeruzalem niet thuis, jullie kunnen hier van oudsher geen rechten laten gelden!” Het antwoord van N'chem'ya was tweeledig: door tegen Sanballat te zeggen dat hij hier geen rechten kan laten gelden wilde hij hem duidelijk maken, dat hij als gouverneur van Samaria helemaal geen zeggenschap had over Jeruzalem, dat deel uitmaakte van de provincie Juda, waarover hijzelf als gouverneur was

aangesteld, en door Sanballat en zijn handlangers erop te wijzen dat ze hier niets te zoeken hadden en hier niet thuis horen herinnerde hij hen eraan, dat zij helemaal geen etnische Samaritanen waren en geen deel uitmaakten van Israël, maar tot de nazaten van de heidense migranten behoorden, die destijds door de Assyriërs naar de voormalige Israëlitische steden waren gebracht en daar door hen werden gehuisvest.

Sanballat, de gouverneur van Samaria

Sanballat, in de Hebreeuwse Bijbel סַנְבַּלַּט San'valat genaamd, afgeleid van het Akkadische Sīnuballit, was een Jodenhater en probeerde met hoon, list, bedrog en verraad het herstel van de neergehaalde stadsmuren en verbrande poorten van Jeruzalem te verhinderen: *“Toen Sanballat hoorde dat de muur door ons werd herbouwd, werd hij woedend, en in zijn ergernis bespote hij de Joden. In tegenwoordigheid van zijn ambtgenoten en van het leger van Samaria zei hij: Wat doen die zielige Joden toch? Denken ze de muur zelf te kunnen repareren? Willen ze echt gaan offeren? Denken ze dat werk vandaag nog af te krijgen? Zijn ze serieus van plan de stenen uit die totaal verbrande puinhopen opnieuw te gebruiken? En Toviya uit Ammon, die naast hem stond, zei: Hoe ze ook hun best doen bij het bouwen, er hoeft maar een vos op die stenen muur van hen te klimmen of hij stort al in. Hoor, onze G'd, hoe wij worden veracht! Laat hun hoon op hun eigen hoofd neerkomen. Voer hen weg in ballingschap, geef hen prijs aan plunderaars. Dek hun misdaden niet toe, zie hun zonden niet door de vingers, want ze hebben degenen die de muur herstellen zwaar beledigd. Zo bouwden wij de muur weer op. De hele muur werd voltooid tot op halve hoogte, het hele volk was vastbesloten door te gaan!”* (נחמיה N'chem'ya [Nehemia] 3:33-38, NBV). **Bahasa Indonesia:** *“Dan terjadilah, ketika Sanbalat mendengar bahwa kami membangun tembok, kemarahan membakarnya dan dia sangat marah lalu mengolok-olok orang Yahudi. Dan dia berbicara di hadapan saudara-saudaranya dan tentara Samaria, dan berkata: Orang-orang Yahudi yang lemah ini sedang melakukan apa? Apakah mereka akan membentengi dirinya? Apakah mereka hendak berkorban? Apakah mereka akan menyelesaikannya dalam sehari? Apakah mereka akan membangkitkan kembali batu-batu dari tumpukan puing yang sudah terbakar? Dan Tobia, orang Amon itu berada di sampingnya, dia berkata: Walaupun mereka membangunnya, jika seekor rubah menerobos, maka dia akan merobohkan tembok batu mereka. Ya Elohim kami, dengarkanlah, karena kami telah dihina! Balikkanlah kutukan mereka ke atas kepala mereka sendiri dan serahkanlah mereka menjadi mangsa di tanah tawanan. Dan janganlah tutupi kesalahan mereka, dan janganlah biarkan dosa mereka terhapus dari hadapan-Mu. Sebab, mereka telah membangkitkan amarahmu di hadapan para pembangun ini. Jadi kami terus membangun tembok itu, dan seluruh tembok tersambung semuanya sampai setengah tingginya, karena seluruh bangsa bekerja dengan segenap hati!”*

In vers 34 wordt gesproken over *“zijn ambtgenoten en het leger van Samaria”*. In oudere vertalingen is dit vers 2 van hoofdstuk 4. Het Boek heeft het over *“zijn vrienden en het Samaritaanse leger”*. De Bijbel in Gewone Taal zegt: *“zijn vrienden en de legerleiders van Samaria”*. In de BasisBijbel lezen we: *“de bestuurders en de legeraanvoerders van Samaria”* en in de Groot Nieuws Bijbel: *“de burgerlijke en militaire autoriteiten van Samaria”*. Omdat er in de grondtekst letterlijk *“zijn broeders en het leger van Samaria”* staat en hij in de Hebreeuwse Bijbel regelmatig הַחֹרֹנִי haChoroni [de Horoniet] genoemd wordt omdat hij afkomstig was uit Beit Choron, een grensstad van Bin'yamin [Benjamin] en Efrayim [Efraïm], gaan velen ten onrechte ervan uit, dat hij een etnische Samaritaan was. Zijn Akkadische naam Sīnuballit toont aan, dat hij een nakomeling was van Babylonische migranten, die zich in Beit Choron gevestigd hadden. Ook zijn medewerkers waren geen etnische Samaritanen, want Toviya [Tobia] was een Ammoniet en Geshem [Gesem] was een Arabier. Zoals ik reeds eerder heb vermeld, werden de Samaritaanse steden bevolkt door migranten, die daarom hogere maatschappelijke posities hadden dan de lokale Israëlieten. Door de landvoogd van Samaria alsook al zijn ambtenaren en officieren Samaritanen te noemen geeft derhalve een vertekend beeld, want zij behoorden met absolute zekerheid niet tot de voorouders van de huidige Samaritanen. Ook de vermelding van het Samaritaanse leger in vers 34 is misleidend, want de Perzische provincie Shamrayn Medinta had geen eigen leger, maar slechts lokale

garnizoenen van het Perzische leger, die in Samaria gestationeerd waren ter bewaking van de administratieve hoofdstad en ordehandhaving. De lokale bestuurders zoals Sanballat hadden daar geen zeggenschap over omdat het militaire gezag rechtstreeks onder de koning en de satraap van de hele regio viel.

Samenzwering

“Toen Sanballat en Toviya, en de Arabieren, de Ammonieten en de Asdodieten hoorden dat het herstel van de muren van Jeruzalem vorderde en dat de gaten langzaam maar zeker werden gedicht, werden ze woedend. Ze spanden samen om eendrachtig Jeruzalem aan te vallen en er verwarring te stichten. Wij baden tot onze G'd, en met het oog op hun plannen zetten we wachten uit om hen dag en nacht in de gaten te houden. Juda klaagde: De sjouwers zijn uitgeput, het puin is te zwaar. Nooit zal het ons lukken de muur te herstellen. Onze tegenstanders dachten ons onverhoeds aan te vallen en te doden, en zo het werk te kunnen stopzetten. De Joden die in de buurt van onze vijanden woonden kwamen overal vandaan naar ons toe en drongen er wel tien keer op aan dat wij met hen mee terug zouden gaan (BasisBijbel: “Maar we werden wel tien keer door Judeeërs uit de omgeving gewaarschuwd. Ze zeiden ons dat we van alle kanten zouden worden aangevallen!”). Maar ik stelde het volk, familie bij familie, bewapend met zwaarden, speren en bogen, bij de open plekken achter de muur op, daar waar de muur nog laag was. Na een inspectie drukte ik de vooraanstaande burgers, de bestuurders en de rest van het volk dit op het hart: Wees niet bang voor hen, denk aan de grote en geduchte Adonai en strijd voor uw volksgenoten, voor uw zonen, dochters en vrouwen, en voor uw huizen. Toen onze vijanden merkten dat wij van hun plannen op de hoogte waren en dat G'd ze had verijdeld, konden we ons werk aan de muur hervatten. Vanaf die dag voerde de ene helft van mijn mannen het werk uit, terwijl de andere helft werd uitgerust met schilden, speren, bogen en borstkurassen. De officieren stonden opgesteld achter de Judeeërs die de muur aan het bouwen waren. De lastdragers deden het werk met de ene hand en hielden een werpspies in de andere, en de bouwers werkten met het zwaard op de heup gebonden. Naast mij stond een ramshoornblazer. Ik zei tegen de vooraanstaande burgers, de bestuurders en de rest van het volk: Er is veel werk te doen aan heel verschillende delen van de muur, we werken op grote afstand van elkaar en hebben nauwelijks contact. Als u de ramshoorn hoort schallen, dan moet u allemaal naar ons toe komen. Onze G'd zal voor ons strijden. Zo werkten wij, terwijl de helft van mijn mannen klaarstond met de speer in de hand, van het ochtendgloren tot aan het opkomen van de sterren. Toen ook heb ik de werklieden opgedragen om in Jeruzalem te overnachten, samen met hun knechten. Zo hielden ze 's nachts voor ons de wacht, en overdag werkten ze. Geen ogenblik waren we uit de kleren, ik niet, en mijn verwanten, mijn mannen en mijn lijfwacht ook niet; iedereen had zijn werpspies steeds bij de hand!” (נחמיה N'chem'ya [Nehemia] 4:1-17, NBV).

Bahasa Indonesia: *“Dan terjadilah, ketika Sanballat dan Tobia serta orang-orang Arab, orang-orang Amon, dan orang-orang Asdod mendengar bahwa perbaikan tembok Yerusalem telah maju dan bahwa lubang-lubang tembok sedang ditutup, hal itu membuat mereka sangat marah. Dan mereka semua bersekongkol bersama untuk datang dan berperang melawan Yerusalem dan mengadakan perusakan terhadapnya. Tetapi kami memanjatkan doa kami kepada Elohim kami, dan mengadakan penjagaan terhadapnya siang dan malam oleh karena mereka. Dan orang Yehuda berkata: Kekuatan para pengangkat beban melemah dan masih ada sangat banyak puing, sehingga kami tidak sanggup membangun tembok ini. Dan, musuh-musuh kami telah berkata: Mereka tidak akan mengetahui atau melihat sampai kita datang di tengah-tengah mereka dan membunuh mereka dan menghentikan pekerjaan itu. Dan terjadilah, ketika orang-orang Yahudi yang tinggal dekat mereka telah masuk, maka mereka berkata kepada kami sepuluh kali: Mereka menentang kita dari segala tempat yang kamu akan pulang kembali! Maka aku menempatkan orang di bagian yang paling rendah tempat itu, di belakang tembok, di tempat yang lebih tinggi. Bahkan aku menempatkan umat menurut kaum keluarganya dengan pedang mereka, tombak mereka, dan panah mereka. Dan aku melihat lalu aku bangkit dan berkata kepada para pemuka, para penguasa, dan kepada umat selebihnya: Jangan kamu takut terhadap mereka! Ingatlah Tuhan, Dia Yang Mahabesar dan ditakuti, dan berperanglah untuk saudara-saudaramu, anak-anak lelakimu,*

anak-anak perempuanmu, istrimu dan rumahmu! Dan terjadilah, ketika musuh kami mendengar bahwa hal itu telah diketahui oleh kami dan Elohim telah menggagalkan rencana mereka, kami semua kembali ke tembok, masing-masing ke pekerjaannya. Dan terjadilah, sejak saat itu setengah dari hamba-hambaku bekerja dalam pekerjaan dan setengah yang lain memegang tombak, perisai, dan panah dan mengenakan baju zirah. Dan para penguasa berada di belakang segenap kaum Yehuda. Orang-orang yang membangun di tembok, dan orang-orang yang mengangkut beban, memikul dengan satu tangan dan tangan yang lain memegang senjata. Dan, para pembangun masing-masing dengan pedang yang disandang pada pinggangnya, juga sambil membangun. Dan dia yang meniup sangkakala berada di sampingku. Dan aku berkata kepada para pemuka, para penguasa, dan kepada orang-orang yang lain: Pekerjaan ini besar dan luas, dan kita dipisahkan oleh tembok, jauh satu dengan yang lainnya. Di manapun tempat kamu mendengar bunyi sangkakala, berkumpullah ke sana kepada kami, Elohim kita akan berperang bagi kita. Maka kami melakukan pekerjaan itu. Dan setengah dari mereka memegang tombak dari terbitnya fajar sampai bintang-bintang tampak. Demikian pula, pada waktu yang bersamaan aku berkata kepada umat itu: Biarlah setiap orang dengan hambanya tinggal di Yerusalem, sehingga pada malam hari mereka dapat menjadi penjaga bagi kami dan bekerja pada siang hari. Maka aku sendiri, saudarasaudaraku, hamba-hambaku juga para pengawal yang mengikut aku, tidak satu pun dari kami menanggalkan pakaian kami, masing-masing dengan bejana airnya!”

List en bedrog

Sanballat legde zich daar niet bij neer, maar probeerde op slinkse wijze zijn doel te bereiken: “Sanballat, Toviya, de Arabier Geshem en alle anderen die ons vijandig gezind waren, hoorden dat ik de muur had opgebouwd en dat er geen gaten meer in zaten - de deuren had ik overigens nog niet in de poorten laten plaatsen. Daarom stelden Sanballat en Geshem mij voor om overleg te plegen in K'firim [Kefirim] in het Onodal. Maar ze hadden weinig goeds met me voor!” (נְחֵמְיָה N'chem'ya [Nehemia] 6:1-2, NBV). **Bahasa Indonesia:** “Danterjadilah, ketika didengar oleh Sanbalat dan Tobia dan oleh Geshem orang Arab itu, dan musuh-musuh kami yang lain bahwa aku telah membangun tembok dan tidak ketinggalan satu celah pun padanya, kendati sampai waktu itu aku belum memasang pintu-pintu pada gerbangnya. Maka Sanbalat dan Geshem mengutus orang kepadaku untuk mengatakan: Datanglah dan biarlah kita berkumpul di Kepirim di lembah Ono. Tetapi mereka merancang untuk melakukan kejahatan kepadaku!”

Het Onodal is een andere naam voor de Sh'fela, de kustvlakte in het grensgebied tussen Juda en Samaria, dat destijds als een soort neutraal terrein werd beschouwd voor politiek overleg. De voorgestelde locatie K'firim ligt bij de stad Kir'yat Ono, vlakbij de luchthaven Ben Gurion. Dat was ruim een dagreis lopen van Jeruzalem en dus een valstrik voor Nehemia, die daar gelukkig niet intrapte: “Ik stuurde hun de volgende boodschap: Ik heb belangrijk werk te doen en kan daarom onmogelijk komen. Het werk zou stil komen te liggen als ik het in de steek liet en naar u toe kwam. Vier keer deden ze mij dit voorstel, en steeds gaf ik hun hetzelfde antwoord. Ten slotte stuurde Sanballat voor de vijfde keer een van zijn mannen, met hetzelfde doel. Deze man bracht een niet-verzegelde brief mee met de volgende inhoud: Onder de bevolking gaat het verhaal - en Geshem bevestigt het - dat u met de Joden een opstand voorbereidt en dat u daarom de muur opbouwt. Volgens dezelfde bron zou u hun koning willen worden en laat u zelfs profeten optreden die, met een verwijzing naar u, in Jeruzalem verkondigen dat Juda een koning heeft! Welnu, zoiets zal ook de koning ter ore komen. Laten wij daarom toch eens overleggen. Ik stuurde hem het volgende antwoord: Wat u beweert is onjuist. U bedenkt het allemaal zelf! Ze waren er allemaal op uit ons bang te maken, zodat we het werk zouden opgeven en er niets meer gebeuren zou. Maar ik pakte het werk juist voortvarend aan. Toen ik op bezoek was bij Sh'maya [Semaja], de zoon van D'laya [Delaja], de zoon van M'hetavel [Mehetabel], deed hij zeer bezorgd en zei: Wij moeten naar het huis van G'd gaan, elkaar ontmoeten in het hart van de tempel; we moeten de tempeldeuren sluiten, ze komen om u te doden, ze komen u doden in de nacht. Maar ik zei: Zou iemand in mijn positie op de vlucht slaan? Waarom zou iemand als ik zijn leven redden door de tempel binnen te gaan? Nee, ik ga niet. Ik had namelijk gemerkt dat het niet G'd was

die hem opdracht had gegeven deze profetie tegen mij uit te spreken, maar dat Toviya en Sanballat hem ervoor hadden betaald. Hij was betaald om mij bang te maken, zodat ik op zijn voorstel zou ingaan en heiligschennis zou plegen. Dan hadden ze iets om mij zwart te maken en mij in opspraak te brengen. Mijn G'd, denk aan alles wat Toviya en Sanballat hebben gedaan, en ook aan de profetes Noad'ya [Noadja] en de andere profeten die eropuit waren mij bang te maken. Na tweeënvijftig dagen was de muur voltooid, op 25 Elul. Toen de volken rondom ons, onze vijanden, dat hoorden, werden ze bang en voelden ze zich klein, omdat ze beseften dat dit werk door onze G'd tot stand was gebracht!" (נְחֵמְיָה N'chem'ya [Nehemia] 6:3-16, NBV). **Bahasa Indonesia:** "Dan aku mengirim utusan kepada mereka dengan mengatakan: Aku melakukan suatu pekerjaan yang besar, dan aku tidak bisa datang. Mengapa pekerjaan ini harus berhenti karena aku meninggalkannya dan pergi kepada kamu? Dan mereka mengirimkan kepadaku perkataan seperti ini empat kali, dan aku membalas kepadanya dengan perkataan yang sama. Kemudian Sanbalat mengutus hambanya kepadaku dengan perkataan seperti itu kelima kalinya, dan ada sebuah surat yang terbuka di tangannya, yang di dalamnya tertulis: Telah terdengar di antara bangsa-bangsa, juga Gashmu mengatakannya, bahwa engkau dan orang-orang Yehuda berencana untuk memberontak, oleh sebab itu engkau membangun tembok. Dan menurut berita itu, engkau akan menjadi raja atas mereka. Dan juga engkau telah menetapkan nabi-nabi untuk memberitakan tentang engkau di Yerusalem, dengan mengatakan: Ada seorang raja di Yehuda! Dan sekarang, hal itu akan dilaporkan kepada raja sesuai dengan berita itu. Maka sekarang datanglah dan marilah kita berunding bersama-sama. Tetapi aku mengirim orang kepadanya untuk mengatakan: Tidaklah terjadi seperti berita yang engkau perkatakan, karena dari hatimu sendiri engkau merancangkannya. Sebab mereka semua menakut-nakuti kami dengan mengatakan: Tangan-tangan mereka akan melemah untuk pekerjaan itu dan tidak akan terselesaikan. Maka sekarang: Kuatkanlah tanganku! Dan aku memasuki rumah Semaya anak Delaya anak Mehetabeel, karena dia ditahan, dan dia berkata: Biarlah kita bertemu di bait Elohim, di dalam bait suci, dan biarlah kita mengunci pintu-pintu bait suci karena mereka akan datang untuk membunuh engkau. Bahkan malam ini mereka akan datang untuk membunuh engkau. Tetapi aku berkata: Apakah orang seperti aku ini akan melarikan diri? Lalu, orang seperti apa aku, yang dapat masuk ke dalam bait suci dan tetap hidup? Aku tidak akan masuk! Maka aku sadar, dan nyatalah, Elohim tidak menyuruh dia saat dia mengucapkan nubuat itu atasku, tetapi Tobia dan Sanbalat telah mengupahnya. Jadi dia diupah agar aku merasa takut dan aku melakukan demikian supaya aku berdosa, dan bagi mereka hal itu akan menjadi nama buruk, supaya mereka dapat mencela aku. Ingatlah, ya Elohimku, terhadap Tobia dan terhadap Sanbalat sesuai dengan perbuatannya ini! Dan juga terhadap Noaja, nabiah itu dan nabi-nabi lain yang ingin membuat aku takut. Maka selesailah tembok itu pada tanggal dua puluh lima bulan Elul dalam waktu lima puluh dua hari. Dan terjadilah, ketika semua musuh kami mendengar dan semua bangsa di sekeliling kami melihat, maka di mata mereka sendiri mereka sangat jatuh, sehingga mereka mengetahui bahwa pekerjaan ini diselesaikan oleh Elohim kita!"

Nehemia was zich ervan bewust, dat de beschermende muur weliswaar voltooid was, maar dat de vijand steeds weer nieuwe listen zal bedenken om de stad binnen te komen en in te nemen en bleef daarom op zijn hoede: "Toen de muur was opgebouwd liet ik de deuren in de poorten plaatsen. Er werden poortwachters aangesteld en de tempelzangers en de Levieten kregen hun taken toegewezen. De verdediging van Jeruzalem droeg ik op aan mijn broer Chanani [Hanani], en ook aan Chanan'ya [Hananja], de commandant van de burcht, want hij was meer dan wie ook een betrouwbaar en godvrezend man. Ik zei tegen hen: Op het heetst van de dag mogen de poorten van Jeruzalem niet opengedaan worden, en nog tijdens hun dienst moeten de poortwachters de deuren sluiten. Vergrendel ze dan, en laat de inwoners van Jeruzalem wachtlopen, ieder op zijn post, ieder bij zijn eigen huis!" (נְחֵמְיָה N'chem'ya [Nehemia] 7:1-3, NBV). **Bahasa Indonesia:** "Dan jadilah, ketika tembok itu selesai dibangun maka aku memasang pintu-pintunya, dan aku menunjuk penjaga-penjaga pintu gerbang dan para penyanyi dan orang-orang Lewi. Dan aku memerintahkan Hanani saudaraku, dan Hananya panglima istana atas Yerusalem, karena dia adalah seorang yang setia dan takut akan Elohim lebih daripada kebanyakan orang. Aku berkata kepada mereka: Biarlah pintu-pintu gerbang Yerusalem tidak dibuka sampai sudah terik matahari. Dan

sementara mereka masih bertugas, biarlah mereka menutup pintu-pintunya dan palangilah. Dan tempatkanlah para penjaga yang tinggal di Yerusalem, masing-masing pada tempat-tempat penjagaannya dan masing-masing di depan rumahnya!”

De voltooiing van de stadsmuur en de poorten gaf de Israëlieten aanleiding tot grote blijdschap en om aan de Beschermheer van de heilige stad door middel van een feestelijke inwijding hun dankbaarheid te tonen: “Toen de muur van Jeruzalem zou worden ingewijd, werden de Levieten in al hun woonplaatsen opgespoord en naar Jeruzalem gebracht om feestelijk de inwijding te vieren, met lofzang en liederen, onder begeleiding van cimbalen, harpen en lieren. (...) De priesters en de Levieten reinigden niet alleen zichzelf, maar ook het volk, de poorten en de muur. (...) Die dag brachten de Israëlieten talloze offers, en iedereen was vrolijk omdat G'd hun grote vreugde schonk. Ook de vrouwen en de kinderen waren blij; de feestvreugde in Jeruzalem was tot op grote afstand te horen!” (נחמ'יה N'chem'ya [Nehemia] 12:27, 30 en 43, NBV). **Bahasa Indonesia:** “Dan pada penahbisan tembok Yerusalem, mereka mencari orang Lewi dari segala tempat mereka, untuk membawa mereka ke Yerusalem guna merayakan penahbisan dan sukacita serta dengan ucapan syukur dan dengan nyanyian simbal, kecapi dan dengan harpa. (...) Dan para imam dan orang Lewi menahirkan dirinya, dan menahirkan umat dan gerbang-gerbang serta tembok. (...) Dan pada hari itu mereka mengurbankan kurban yang besar, dan bersukaria karena Elohim memberi mereka kesukaan yang besar, dan juga istri-istri dan anak-anak bersukaria dan kesukaan Yerusalem terdengar dari jauh!”

De schoonzoon van Sanballet

Toen Nehemia naar Jeruzalem terugkwam van een verblijf bij koning Artaxerxes, in het 32^e jaar van zijn regering, het jaar 433 v.g.t., kwam hij erachter, dat er tijdens zijn afwezigheid Joodse mannen met heidense vrouwen uit andere volken getrouwd waren. Hij was daar heel boos over omdat het hierbij niet om vrouwen ging zoals Rut [Ruth] en Rachav [Rahab], die in de G'd van Israël geloofden en naar Zijn geboden leefden, maar om vrouwen, die hun afgoderij blijkaar nog steeds praktiseerden, want zulke huwelijken hadden de Israëlieten heel vaak in grote problemen gebracht en daarom zei Nehemia verwijtend: “Waag het niet je dochters aan hun zonen te geven of een van hun dochters voor je zonen of voor jezelf te nemen! Zijn dit niet de vergrijpen waaraan Sh'lomo [Salomo], de koning van Israël, zich schuldig maakte? Onder alle volken was er geen koning zoals hij, hij was geliefd bij zijn G'd, en G'd stelde hem dan ook als koning over heel Israël aan, maar zelfs hij zondigde vanwege vrouwen van buitenlandse afkomst. En moeten wij nu over jullie horen dat ook jullie deze grote fout maken, dat jullie onze G'd ontrouw zijn door met vreemde vrouwen te trouwen? Zelfs een van de zonen van Yoyada [Jojada], de zoon van de hogepriester El'yashiv [Eljasib], was getrouwd met de dochter van Sanballat uit Choron, en ik joeg hem van mij weg!” (נחמ'יה N'chem'ya [Nehemia] 13:23-28). **Bahasa Indonesia:** “Aku bertengkar dengan mereka, aku mengumpat mereka, dan aku memukul beberapa orang dari antara mereka, dan aku menjambak rambutnya, dan aku menyuruh mereka bersumpah demi Elohim, begini: Jangan sekali-kali kamu menyerahkan anak-anak perempuanmu kepada anak-anak lelaki mereka, atau mengambil anak-anak perempuan mereka untuk anak-anak lelakimu atau untuk dirimu sendiri. Bukankah Salomo, raja Israel, telah berbuat dosa karena hal semacam ini? Kendati di antara demikian banyak bangsa tidak ada seorang pun raja seperti Salomo, yang dikasihi Elohimnya, dan diangkat oleh Elohim menjadi raja seluruh Israel, tetapi wanita-wanita asing telah membuatnya berdosa. Apakah orang harus mendengar bahwa kamu juga berbuat segala kejahatan besar, yakni berdosa terhadap Elohim kita karena memperistri wanita asing? Seorang dari anak-anak Yoyada, anak Elyasib, imam besar, adalah menantu Sanbalat, orang Horoni. Oleh karena itu, aku mengusirnya dari hadapanku!” Het Boek: “Een van de zonen van Jojada, de zoon van de hogepriester Eljasib, was een schoonzoon van de Horoniet Sanballat. Daarom joeg ik hem de tempel uit!” Omdat het hier om een lid van de hogepriesterlijke familie ging moest Nehemia hier zijn gezag als gouverneur gebruiken om de naleving van het Toragebod af te dwingen, waarin de Eeuwige nadrukkelijk zegt: “Sluit onderling geen huwelijken met hen, laat uw zonen en dochters niet met hun zonen en dochters trouwen. Dat zou er zeker toe leiden dat uw zonen en dochters hun afgoden gaan

aanbidden. En dat zou de toorn van de Here opwekken en Hij zou u zeker allemaal vernietigen!” (דברים D'varim [Deuteronomium 7:3-4, Het Boek]. **Bahasa Indonesia:** “Janganlah engkau berbesan dengan mereka, anak perempuanmu janganlah engkau berikan kepada anak laki-laknya dan anak perempuannya janganlah engkau ambil bagi anak laki-lakimu. Sebab mereka akan membuat anak laki-lakimu menyimpang dari pada-Ku, karena mereka beribadah kepada ilah-ilah yang lain, sehingga murka Tuhan akan bangkit terhadapmu dan Dia akan membinasakan engkau dengan segera!”

En precies dat was het doel van Sanballat, nadat al zijn eerdere pogingen om de herbouw van Jeruzalem en de stadsmuren tegen te houden, mislukt waren. Daarnaast geloofde hij, dat dit huwelijk hem de sympathie van de Joden zou verzekeren, zoals ook de bekende historicus Josephus Flavius beschrijft: “Na de dood van Eljasib, de Hogepriester, volgde zijn zoon Jojada hem in dat ambt op; en deze gestorven zijnde, werd door zijn zoon Johanan opgevolgd; (...) Na de dood van Johanan, volgde Jaddua, zijn zoon, hem in het ambt van Hogepriester op. Hij had een broeder, Manasse genaamd, die getrouwd was met Nikasis, dochter van Sanballat, een Kuteër, en landvoogd van Samaria onder Darius, de laatste Koning der Perzen. Sanballat had Manasse tot zijn schoonzoon verkoren, omdat hij, ziende dat Jeruzalem een aanzienlijke stad was, welke de Koningen van Assyrië en de Coele-Syriërs veel werks gegeven had, door dat middel invloed bij de Joden hoopte te verkrijgen!” (Antiquitates Judaicae [Joodse Oudheden] deel 2, boek 11, hoofdstuk 7, paragraaf 297a en 302-303).

N'chem'ya [Nehemia] noemt de echtgenoot van Sanballats dochter een zoon van Yoyada [Jojada], terwijl hij volgens Josephus zijn kleinzoon was. Wie van de twee heeft gelijk? Allebei zijn het met elkaar eens, dat Yoyada [Jojada], de zoon van El'yashiv [Eljasib] was. Josephus noemt vervolgens een zekere Yochanan [Johanan] als Jojada's zoon, en hier hebben we een klein probleempje, want in de verzen 10 en 11 van Nehemia 12 staat geschreven: “En Yeshua [Jesua] verwekte Yoyaqim [Jojakim], Yoyaqim [Jojakim] verwekte El'yashiv [Eljasib], El'yashiv [Eljasib] verwekte Yoyada [Jojada], Yoyada [Jojada] verwekte Yonatan [Jonatan], en Yonatan [Jonatan] verwekte Yadua [Jaddua].” **Bahasa Indonesia:** “Yesua memperanakkan Yoyakim, dan Yoyakim memperanakkan Elyasib, dan Elyasib memperanakkan Yoyada, dan Yoyada memperanakkan Yonatan, dan Yonatan memperanakkan Yadua.” Wie was de zoon van Yoyada [Jojada] en vader van Yadua [Jaddua]? Yochanan [Johanan] of Yonatan [Jonatan]? Ik denk dat het dezelfde persoon is, want in vers 22 van hetzelfde hoofdstuk lezen wij namelijk: “Ingeschreven werden de familiehoofden van de Levieten in de tijd van El'yashiv [Eljasib], Yoyada [Jojada], Yochanan [Johanan] en Yadua [Jaddua]...” **Bahasa Indonesia:** “Orang-orang Lewi pada masa Elyasib, Yoyada dan Yohanan serta Yadua adalah yang tercatat sebagai para kepala leluhur...” Evenals Josephus noemt ook Nehemia hier Yochanan als zoon van Yoyada en als vader van Yadua. Het was Yadua's broer M'nashe [Manasse], die volgens Josephus met de dochter van Sanballat getrouwd was. Dat Nehemia hem een zoon van Yoyada [Jojada] noemt in plaats van kleinzoon, is op zich niet zo vreemd omdat iedereen van het nageslacht “zoon” genoemd wordt, zoals ook in het geval van “de zoon van David”.

Maar bij Josephus gaat het verhaal, dat zich in het jaar 433 v.g.t. ten tijde van Artaxerxes afspeelde, nog verder, alhoewel hij het om welke reden dan ook, een eeuw later plaatst naar de tijd van Darius III en Alexander de Grote: “Ondertussen konden de voornaamste van Jeruzalem niet dulden dat Manasse, broeder van Jaddua de Hogepriester, een vreemde vrouw ten huwelijk genomen had; omdat dit een schending der huwelijks wetten, en een onheilige vermenging met afgodische volken was, hetwelk weleer de oorzaak hunner gevangenschap en der rampen, hun overkomen, was geweest. Hierom begeerden zij dat Manasse zijn huisvrouw terugzond, of het altaar niet meer genaakte; en Jaddua door die klachten bewogen, verbood hem hetzelfde te naderen. Manasse trok daarop naar Sanballat, zijn schoonvader, en zei tot hem, dat hij zijn huisvrouw zeer beminde, maar het priesterambt echter zulk een aanzienlijk ambt onder zijn volk was, dat hij niet besluiten kon, daarvan verstoken te zijn. Sanballat antwoordde hem, dat, zo hij zijn dochter bij zich wilde houden, hij hem niet alleen in dat ere-ambt zou handhaven, maar hem tot Hogepriester en vorst van van het land doen aanstellen, en van de Koning Darius verlof voor hem verwerven om een Tempel te bouwen, gelijk aan die van Jeruzalem, op de berg Gerizim, de hoogste van het ganse land, en die Samaria beheerst. Sanballat was toen al hoog bejaard; maar Manasse erlangde evenwel de uitvoering van zijn belofte door de gunst van Darius. Alzo zette hij zich

te Samaria neer; en omdat veel priesters en andere Joden ook dergelijke huwelijken gesloten hadden, begaven zij zich mede derwaarts. Sanballat, om de eierzucht zijns schoonzons te bevredigen, gaf hun om zijntwille geld, huizen, en land, hetwelk die van Jeruzalem zeer verdroot.” (Antiquitates Judaicae [Joodse Oudheden] deel 2, boek 11, hoofdstuk 8, paragraaf 306-312). Zoals gezegd heeft Josephus het hele verhaal verplaatst naar het jaar 332 v.g.t., waarin Alexander de Grote het Perzische leger had verslagen en Tyrus belegerde. Toen Sanballat zag, dat de Macedoniërs sterker en machtiger waren dan de Perzen, koos hij eieren voor zijn geld, vergat Darius’ goedheid en liep over: *“Maar, om tot Sanballat weer te keren: terwijl Alexander nog met het beleg van Tyrus bezig was, meende hij dat het een geschikte tijd was om zijn oogmerk te bereiken, waarom hij de partij van Darius verliet, en met achtduizend mannen tot Alexander overging. Deze grote vorst hem wel ontvangen hebbende, zei hij tot deze, dat hij een schoonzoon had, Manasse genaamd, broeder van de Hoge priester der Joden; dat velen van dat volk hem uit genegenheid aanhingen, en dat hij gaarne een Tempel dicht bij Samaria zou bouwen; dat de Koning groot voordeel daaruit kon trekken, omdat zulks de macht der Joden verdelen, en beletten zou dat zij tegen hem zouden kunnen opstaan, en hem zoveel moeite veroorzaken, als hun voorouders de Koningen van Assyrië veroorzaakt hadden. Alexander stond hem zijn verzoek toe; waarop hij aanstonds met grote vlijt aan het bouwen van een Tempel deed werken, Manasse tot Hoge priester aanstelde, zelf niet weinig verblijd zijnde dat hij zulk een eeraamt voor de kinderen, die uit zijn dochter geboren konden worden, verworven had!”* (Antiquitates Judaicae [Joodse Oudheden] deel 2, boek 11, hoofdstuk 8, paragraaf 321-324).

Josephus stelt in zijn beschrijving, dat de Samaritaanse tempel op de berg Gerizim in de vierde eeuw v.g.t. zou zijn gebouwd, maar archeologische opgravingen onder leiding van Yitzchaq Magen hebben bewezen, dat deze tempel er al ruim 100 jaar eerder bestond, namelijk ten tijde van Nehemia in de Perzische periode. Hoewel de Samaritaanse tempel dus al in de eerste helft van de vijfde eeuw v.g.t. bestond, tonen latere vondsten aan dat het heilige gebied ervan een buitensporige uitbreiding onderging tijdens het vroege hellenistische tijdperk, wat erop wijst dat de status van Har B’racha [de Berg der Zegeningen], zoals de berg Gerizim ook genoemd wordt, als de voornaamste plaats van Samaritaanse verering zich toen begon te concretiseren. Zo bestonden de beide tempels voor HaShem op de berg Moria in Jeruzalem en op de berg Gerizim bij Sh’chem [Sichem] tot het jaar 128 v.g.t. naast elkaar met elk een eigen hogepriester en priesters uit het nageslacht van Aharon [Aäron] en levieten. Het is aannemelijk, dat M’nashe [Manasse] en zijn volgelingen een afschrift van de Tora, de Wet van Moshe [Mozes] hadden meegenomen om in de nieuwe tempel en in het openbaar voor te lezen, want de oudste overgeleverde fragmenten van de Samaritaanse geschriften dateren pas uit de 12^e eeuw n.g.t., tussen het jaar 1100 en 1150, geschreven in het Samaritaanse schrift, dat zich uit het Paleo-Hebreeuwse schrift had ontwikkeld. De oorsprong van de tekst zelf gaat echter veel verder terug. Sommige wetenschappers schatten dat de Samaritaanse tekstversie van de Tora met de aanpassingen t.o.v. de berg Gerizim reeds vaste vorm kreeg tussen de 4^e en de 2^e eeuw v.g.t., dus ten tijde van de Samaritaanse tempel, maar niet eerder. Desalniettemin geloven de Samaritanen dat dit de oorspronkelijke en ongewijzigde versie is van de Tora die aan Moshe en de Israëlieten op de berg Sinaï werd gegeven.

In elk geval zou de Samaritaanse tempel volgens sommige historici de basis voor een aparte geloofsgemeenschap gevormd hebben door de focus op de berg Gerizim te leggen, waarvan Yeshua echter gezegd heeft: *“Geloof Mij, er komt een tijd dat de mensen de Vader niet zullen aanbidden op de Gerizim en ook niet in Jeruzalem. (...) Maar er komt een tijd, en die is er nu al, dat iedereen die de Vader echt wil aanbidden, dat overal kan doen, door de Geest die Waarheid schenkt. De Vader zoekt mensen die Hem zo aanbidden!”* (יוחנן Yochanan [Johannes] 4:21 en 23, Het Boek). **Bahasa Indonesia:** *“Percayalah kepada-Ku, bahwa waktunya sedang datang, saat kamu akan menyembah kepada Bapa bukan di gunung ini, bukan pula di Yerusalem. (...) Namun waktunya sedang tiba, dan itu adalah sekarang, manakala para penyembah yang benar akan menyembah kepada Bapa dalam Roh dan kebenaran. Sebab Bapa pun sedang mencari orang-orang yang menyembah Dia seperti itu!”* Amen!